
Mūsų jubilatai

PRASMINGAS JUBILIEJUS

Lietuvos filosofijos ir sociologijos institute šįmet rugsėjo pradžioje plačiai buvo paminėtas garsaus mūsų vydūnininko, instituto direktoriaus, humanitarinių mokslų daktaro docento Vaclovo Bagdonavičiaus šešiasdešimtmetis. Ši graži žymaus mūsų filosofo sukaktis neliko nepastebėta ne tik vienaip ar kitaip su lietuvių kultūra, jos istorija, ateitimi susijusios visuomenės, bet netgi ir aukščiausių mūsų valdžios, vyriausybės atstovų.

Žymių mūsų visuomenės kultūros žmonių, uoliausių josios darbininkų jubiliejai – nedažna, tačiau puiki proga dar kartą visiems pasidalyti mūsų nacionalinės kultūros džiaugsmiais ir rūpesčiais, o jų biografijos ir kūrybos faktus – dar glaudžiau ir prasmingiau susieti su pačiu kultūros, josios tapimo, raidos, transformacijos procesu.

Prieš šešiasdešimt metų, t. y. 1941 m. rugsėjo 2 d., Gervėnų kaime, Šiaulių r., gimusiam Vaclovui Bagdonavičiui visu nuožmumu įsisiautėjusio Antrojo pasaulinio karo audra iš tikrųjų nežadėjo nieko gera. Lietuva kaip valstybė jau 1940-aisiais metais buvo bolševikų, o 1941 – ir nacių okupuota, todėl vargu ar kas nors galėjo turėti didesnių vilčių ją bent artimiausiu laiku ir vėl pamatyti tarp laisvų Europos tautų.

Šis karas tragiškomis aplinkybėmis nusinešė ir V. Bagdonavičiaus tėvo gyvybę: bolševikų ir fašistų frontui ritantis atgal į Vakarus, jį bėgantį slėptis nuo itin pasmarkėjusio susišaudymo pakirto atsitiktinė kulka su mažamečiu sūneliu ant rankų. Likusį be tėvo vaiką augino ir mokslino tėvo brolis, kiti šeimos nariai, giminės. Taigi jau nuo mažų dienų būsimasis mokslininkas gavo patirti ir begalinio gerumo, ir beprasmiškos, beširdžio žiaurumo apraiškų, tiesiogiai su tuo vienaip ar kitaip susidurti ir savo gyvenime.

Nekyla abejonių, jog visa tai negalėjo neturėti lemtingų padarinių tolesniam būsimojo mokslininko gyvenimui ir likimui. Ypač tai pasakytina apie sovietinių okupantų siautėjimus pokario laikų Lietuvoje. Matyt, ir tas kategoriškas atsiribojimas nuo blogio Jubiliatui visą gyvenimą plaukia ne vien tik dėl tuo metu susiklosčiusios tėvynėje situacijos, bet ir dėl įgimto širdies gerumo bei dosnumo. Tai jį visados kreipė ir tebekreipia geresnio, tauresnio žmoniškumo ir dvasingumo linkme.

Susidomėjimas Vydūnu, jo veikla bei kūryba ryškesnį postūmį, matyt, bus įgavęs maždaug nuo 1966 m., kuomet į Vilniaus universitetą atvyko Vydūno mokinys VDR mokslininkas, baltistas prof. V. Falkenhahnas.

Būdamas pagal aukštąjį (bazinį) savo išsilavinimą filologas, lituanistas, V. Bagdonavičius ir savo kaip mokslininko veiklą pradėjo nuo filologinių Vydūno kūrybinio palikimo studijų, jo beletristikos. Ir tik vėliau, t. y. jau baigus VU lietuvių literatūros aspirantūrą, ypač po staigios savo mokslinio vadovo prof. J. Lebedžio mirties, atkakliai raginamas tuometinio Lietuvos filosofijos ir sociologijos instituto Etikos skyriaus vadovo doc. V. Žemaičio, galiausiai pasiryžo pažvelgti į Vilhelmo Storostos kūrybinį palikimą ir filosofiniu žvilgsniu.

1987 m. V. Bagdonavičius apgynė filosofijos mokslų kandidato (pagal dabartinę klasifikaciją – daktaro) disertaciją, parengė ir išleido monografiją „Filosofiniai Vydūno humanizmo pagrindai“.

Rimtas, atsakingas požiūris į mokslininko darbą lėmė ir mokslškai prasmingą šios V. Bagdonavičiaus mokslinės studijos kokybę. Nepaisant nepalankios anuometinės politinės ir ideologinės konjunktyūros, minėtasis V. Bagdonavičiaus darbas instituto mokslininkų iniciatyva vis dėlto buvo pristatytas Respubli-

kinei premijai, nors dėl jau minėtų priežasčių jos negavo, nes negalėjo gauti. Vydūnas, jo gyvenimas ir veikla, kūrybinis palikimas ir tuomet dar tebebuvo *tabu* sovietinei ideologijai bei praktikai. Ir tai suprantama: antihumaniškai totalitarinei sovietinei santvarkai Vydūnas tebebuvo itin pavojingas netgi pačiu savo egzistavimo faktu, nekalbant jau apie jo kūrybą – filosofines implikacijas, dorovių, dvasinių asmenybės pradų aukštinimą ir t. t.

Todėl nenuostabu, jog kartu su pirmuoju, tiesa, dar tik pusiau oficialiai prof. V. Falkenhahno ištartu Vydūno vardu minėtosios viešnagės Vilniaus universitete metu prasidėjo ir Lietuvos laisvėjimo kelias. Iš pradžių, tiesa, tik intelektualinis, o vėliau – ir politinis, nes vis dažniau ir drąsiau pradedamos statyti garsiosios Vydūno dramos, prasideda ir dalies lietuvių inteligentijos, ypač studentijos, vis didesnis domėjimasis vydūnistika, įsisteigia Indijos bičiulių draugija, atsiranda ir savo veiklą išplėtoja legendinė „Ramuva“.

V. Bagdonavičius tampa visų šių sąjūdžių gyvąja siela, tikroju jų *spiritus movens*.

Ypatingą užmojų tautinio, šviečiamojo, kultūrinio ir dorinamojo pobūdžio baruose dr. V. Bagdonavičiaus veikla įgijo prasidėjus tikrajam Lietuvos Atgimimui. Tada doc. V. Žemaičio iniciatyva Lietuvos filosofijos ir sociologijos instituto Etikos skyriaus darbuotojai surengė kelias dešimtis etikos konferencijų ir forumų, važinėjo su paskaitomis po visą Lietuvą, neaplenkdami netgi pačių atkampiausių vietų.

Tokia dr. V. Bagdonavičiaus dorinamoji ir šviečiamoji veikla, tiesą sakant, tebesitęsė ir iki šiol: Jis vis tebėra 1967 m. įkurtosios Indijos bičiulių draugijos vienas iš aktyvistų, Vydūno palaikų perlaidojimo į gimtinę komisijos pirmininkas ir iniciatorius. Dabar visi šie Jubilato rūpesčiai jau yra susiję su Bitėnų kapinaičių – Mažosios Lietuvos panteono rekonstrukcija ir tvarkymu, Vydūno muziejaus Tilžėje kūrimu.

Taurus ir prasmingas Gerbiamojo Jubilato darbas yra sulaukęs ir seniai pelnyto visuomenės pripažinimo: 1992 m. V. Bagdonavičius apdovanojamas Čikagos Vydūno fondo premija. Gerbiamas Jubilatas tebėra ir Vydūno draugijos pirmininkas. Jis taip pat buvo M. Mažvydo pirmosios lietuviškosios knygos 450-mečio vyriausybės komisijos narys. Dr. V. Bagdonavičius tebėra ir Mažosios Lietuvos reikalų tarybos, Lietuvos kultūros fondo valdybos, Tautos namų tarybos narys, žurnalų „Filosofija. Sociologija“ redakcinės kolegijos pirmininko, „Humanistica“ vyriausio redaktoriaus pavaduotojas, almanachų „Ramuva“ bei „Naujoji sąmonė“ vienas iš atsakingųjų redaktorių, Vydūno „Raštų“ (1–4, 1990–1994 m.) sudarytojas, per 200 mokslo ir mokslo populiarinimo straipsnių autorius. Visko nė neišvardysi.

Tačiau to turbūt nė nereikia. Svarbiausia Gerbiamojo Jubilato visuomeninėje ir mokslinėje veikloje yra jos kryptingumas – rūpinimasis dorovine, tautine, pilietine kiekvieno mūsų krašto žmogaus orientacija, jo dvasiniu tobulėjimu.

Kaip Vilniaus pedagoginio universiteto Etikos katedros dėstytojas, docentas V. Bagdonavičius itin rūpinasi jaunosios kartos doroviniu ir pilietiniu ugdyimu, būsimoja jaunos asmenybės branda, jos kokybe. Čia Gerbiamas Jubilatas taip pat skaito reikšmingus rytų ir lietuvių filosofijos bei etikos kursus, vadovauja studentų bakalaurų ir magistrų baigiamiesiems darbams, veda Vydūno filosofijos ir etikos seminarą.

Suvokdamas tautos, žmonijos, netgi visos Visatos raidą bei jos ateities perspektyvas rytietiškąją, vydūniškąją dvasia, dr. V. Bagdonavičius yra giliai įsitikinęs, jog kiekvienos iš šių trijų tikrovės sudedamųjų dalių ateitis tiesiogiai priklauso nuo ne tiek materialinio, kiek dvasinio kiekvieno iš mūsų progreso, *dorovinio* asmenybės tobulėjimo. Todėl suprantama, kad jam negali nekelti didžiulio susirūpinimo procesai, vykstantys tiek šiandieninėje Lietuvos visuomenėje, tiek pasaulyje. Tam tikslui visą sovietmetį, kiek tai apskritai buvo įmanoma tuo metu daryti, neretai netgi rizikuojant savo paties asmeniniu saugumu, laisve, mokslininko karjera bei ateitimi, dr. V. Bagdonavičius visą savo dvasinę ir intelektualinę energiją skyrė tam, kad būtų kuo negailestingiau kovojama su masiškai plintančia girtuoklyste, dvasiniu ir doroviniu visuomenės nuosmukiu, nužmogėjimu, įprasmindamas šią kovą Vydūno žodžiais: eikime nuo *pažmoniškumo į tikrąjį žmoniškumą*...

Lietuvos laisvės dešimtmetį dr. V. Bagdonavičius vėlgi jaučiasi turįs teisę įvardyti Vydūno žodžiais: *Laisva tėvynė! – Betgi kaip?*

Vydūno dvasia tikrai neleidžia žiūrėti į mylimos Tėvynės vargus bei rūpesčius vien tik pro rožinius džiaugsmo akinius – tarsi joje jau nebebūtų jokio blogio, jokios neapykantos, jokios neteisybės – korupcijos, plėšikavimo, merkantilizmo, nesąžiningumo, stulbinančio *valdininkų valstybės* abejingumo savo piliečiams, o galiausiai – ir visos Lietuvos kaip valstybės politinei ateičiai bei likimui...

Minėtosios dr. V. Bagdonavičiaus nuostatos bei nuotaikos ypač akivaizdžios ir itin išraiškingai paliudytos bei atspindėtos Jo 60-mečio proga „Kultūros“ leidyklos gražiai išleistoje knygoje – V. Bagdonavičiaus straipsnių rinkinyje „Sugrįžti prie Vydūno“ (Kultūra, 2001 m., 526 p.).

Tikimės, jog ir ši knyga tikrai dar ne paskutinis mūsų iškilaus vydūnininko, piliečio ir mąstytojo dr. V. Bagdonavičiaus žodis Lietuvos visuomenei, jaunimui, gražesnei, dvasingesnei josios rytdienai, ir palinkėjime Jam sveikatos, sėkmės bei ištvermės!

Jonas Balčius